

Detta är en utskrift från Norra Västerbottens Tidning
Artikeln publicerades: Fredag 23 December 2005 08:26

Den "Vilde norrlänningen" från Granbergsträsk

Författaren Birger Vikström (1921-58), uppvuxen i Granbergsträsk, Jörn, tyckte inte om julen. Det berättar hans hustru Ingrid Nilsson-Vikström i en stor och mycket innehållsrik intervju med författaren Dan Mellin i boken "I klarabohemernas värld", som gavs ut 1996.

Så här säger hon: "Ingenting var så svårt för Birger som just julafton. Det fanns ett barn kvar i honom. Aldrig var han så ensam som på julen. När han låg på sanatorierna fick de ta bort allt som påminde om jul. Han hatade julgranen".

Läraren Ingrid Nilsson gifte sig med den bohemiske begåvningen från Västerbotten i juli 1949. De hade då bara känt varandra en kort tid. Äktenskapet blev också ovanligt. Makarna kom aldrig att bo tillsammans men höll kontakt och umgicks under hela hans livstid. Det var också Ingrid som ordnade med hans begravning.

Birger Vikström hade debuterat i bokform året innan de gifte sig. Bonniers gav 1948 ut ett dussin av hans skisser och berättelser under titeln "Gyllene tider". I baksidestexten presenteras han som "en skogshuggare från övre Norrland och en litterär naturbegåvning av mera ovanligt slag". Han beskrivs också som en äkta humorist.

Långt före bokdebuten var han känd i litterärt intresserade kretsar och bland redaktörer på tidningar och tidskrifter i Stockholm. Dit sökte han sig på allvar 1946, efter att ha gått på Brunnsvik vintern 1945-46. Genom sin omvittrade envishet och framåtanda lyckades han övertala redaktörerna i huvudstaden att publicera hans alster. Det dröjde inte heller länge förrän allt fler insåg hans talang.

Om sin envishet och sitt tillvägagångssätt har han själv berättat i skissen "Den huvudsakliga sanningen om hur jag levat".

"Jag började vistas i Stockholm stora delar av året", skriver han, "och sysselsatte mej där med att springa från redaktion till redaktion med mina manus. Jag gav inte redaktörerna en enda lugn stund, jag nötte skor och trappor, jag uppvaktade förläggare och tvingade dem med berätt mod att läsa mina alster".

Han uppvaktade också redaktörerna med en strid ström av vildvuxna idéer till reportage. Sommaren 1946 fick han gehör hos chefredaktören för bildtidningen Se, Nils Kjellström, för en idé av det mer våghalsiga slaget. Han skulle göra en forsfärd på Indalsälven i sällskap med den sedermera världsberömde fotografen Lennart Nilsson.

Det är inte lätt att begripa hur chefredaktören kunde falla för en sådan idé, framförd av en 24-årig skogshuggare norrifrån, känd som bohem i tidningskvarteren. Men genomförd blev den. Reportaget publicerades i nr 35, uppslaget på tre helsidor. Med text av Birger Vikström och tio bilder av Lennart Nilsson.

I en redaktionell introduktion återges hur Birger Vikström hade stormat in på tidningen och "med en avväpnande svada skildrat valda delar av sitt liv". Han hade också talat om att han på senare tid hade försörjt sig genom att medverka i diverse tidningar under signaturen "Vild norrlänning". Attacken hade avrundats med upplysningen att "när jag blir ombedd att balansera på balkongräcken föredrar jag åttonde våningen".

Forsfärden med båt startade i Dvårsätt vid Storsjön i Jämtland och slutade i Hammarforsen. Målade och med den humor man känner igen från hans senare författarskap återger Birger Vikström vad som hände längs vägen.

Han får det att framstå som både dramatiskt och livsfarligt. Kanske var

det verkligen också fara för livet: vid Stugun slog båten runt, flera varv, och forsfararen/författaren försvann under vattenytan. Till slut kom han ändå i land, svårt mörbultad. Båten hittades skamfilad i ett sel nedströms forsen.

Lennart Nilssons bilder bär syn för sägen: båten vänds upp och ned i forsens vita virvlar, ligger som ett nötskal tom och övergiven. På nästa bild ser man när den genomblöte forsfararen räddas: "Mer död än levande dras Vikström upp på land av tillskyndande personer", står det i bildtexten.

Nästan 60 år har gått sedan dess, men Lennart Nilsson kommer väl ihåg både Birger Vikström och äventyret i Indalsälven. De två kände inte varandra tidigare. Fotografen tror också att han vet varför chefredaktör Kjellström nappade på idén:

- Han var skåning, och natur och Norrland var förstås spännande... det ville man gärna ha i tidningen.

Kul kille, säger han om Birger Vikström. De gjorde aldrig något fler jobb tillsammans men Lennart Nilsson stötte ihop med honom ibland i Klara.

- Jag minns honom tydligt, han talade lugnt och kul. Och så minns jag hans skratt, han skrattade mellan nästan varje ord. Han la sig på ryggen och skrattade och skrattade.

Lennart Nilsson minns också att Birger Vikström absolut skulle fara med båten där forsen var som mest strid.

- Åk inte där, sa jag, utan närmare stranden. Men nej, nej, han ville fara mitt i det värsta. Han ville nog att det skulle bli som det blev.

Var det livsfarligt?

- Nja, han beskrev det väl som mer än vad det var, lite journalistiskt överdrivet kanske.

Reportaget i Se fick stort genomslag och Birger Vikström blev lite av kändis. Det berättar författarkollegan och vännen Anny Marwig Rubin i sitt långa förord till hans posthuma diktsamling Bilder, utgiven 1975. De två gjorde efter flera misslyckade försök en resa med tåg upp genom Norrland tillsammans.

På Hotell Färnlöf i Ramsele blev Birger igenkänd med hänvisning till forsfärden och trakterad med dubbel ranson av servitrisen.

Efter ett liv som i flera avseenden påminner om den vådliga färden i Indalsälvens virvlar avled Birger Vikström endast 37 år gammal på ett litet hotell, Saga, i Stockholms Klarakvarter 1958.

Två dagar före julaftonen.

Hans O Alfredsson

www.norran.se